

Newborn Bloodspot
Screening Wales
Sgrinio Smotyn Gwaed
Newydd-anedig Cymru

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru

Adroddiad Ystadegol Blynddol

2017-18

Tachwedd 2018

About us

Public Health Wales exists to protect and improve health and wellbeing and reduce health inequalities for people in Wales.

We are part of the NHS and report to the Minister for Health and Social Services in the Welsh Government.

Our vision is for a healthier, happier and fairer Wales. We work locally, nationally and, with partners, across communities in the following areas:

Health protection – providing information and advice and taking action to protect people from communicable disease and environmental hazards

Primary, community and integrated care – strengthening its public health impact through policy, commissioning, planning and service delivery

Microbiology – providing a network of microbiology services which support the diagnosis and management of infectious diseases

Safeguarding - providing expertise and strategic advice to help safeguard children and vulnerable adults

Screening – providing screening programmes which assist the early detection, prevention and treatment of disease

Health intelligence – providing public health data analysis, evidence finding and knowledge management

NHS quality improvement and patient safety – providing the NHS with information, advice and support to improve patient outcomes

Policy, research and international development – influencing policy, supporting research and contributing to international health development

Health improvement – working across agencies and providing population services to improve health and reduce health inequalities

Further information

Web: www.publichealthwales.org
Email: general.enquiries@wales.nhs.uk
Twitter: @PublicHealthW
Facebook: www.facebook.com/PublicHealthWales

Dim ond yn electronig gan y rhaglen sgrinio y mae'r adroddiad hwn ar gael a bydd ar gael ar y wefan: www.newbornbloodspotsscreening.wales.nhs.uk

Mae'r adroddiad hwn yn grynodeb manwl o wybodaeth am waith a wnaed gan wasanaeth Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru ar gyfer y flwyddyn ariannol Ebrill 2017 i ddiwedd Mawrth 2018. Adroddir ar y canlyniadau fesul Bwrdd Iechyd lle y cafodd y gwasanaeth sgrinio ei ddarparu. Mae rhagor o fanylion ar gael ar gais.

Manylion Cyhoeddi:

Teitl: Adroddiad Ystadegol Blynnyddol Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru 2017-18

Dyddiad: Cyhoeddwyd yr adroddiad hwn ar 22 Tachwedd 2018

ISBN: 978-1-78986-008-5

I gael rhagor o wybodaeth am yr adroddiad hwn ac i roi adborth arno cysylltwch â:

Helen Clayton, Rheolwr Arweiniol Gwasanaethau Gwybodeg a Data, Yr Adran Wybodeg, Llawr 6, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Rhif 2 Capital Quarter, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ

Ffôn: 029 2010 4405

E-bost: Screening.Information@wales.nhs.uk

Datganiad ar Sicrwydd Ansawdd

Mae cofnodion sgrinio data yn cael eu diwedddaru'n barhaus. Mae'r cronfeydd data a ddefnyddir gan Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cael eu diwedddaru'n ddyddiol pan fydd cofnodion yn cael eu hychwanegu, eu newid neu eu dileu (archifo). Gallai hyn ymwneud â phan fydd unigolyn wedi'i nodi fel rhywun y mae angen gwasanaeth sgrinio arno; rhywun sydd wedi cael canlyniadau y mae angen eu cofnodi, neu rywun y mae ei statws wedi newid ac nad oes angen gwasanaeth sgrinio arno mwyach yn y drefn honno. Derbynnir data o nifer fawr o ffynonellau gwahanol sy'n amrywio o ran cywirdeb a chyflawnder. Mae'r Adran Sgrinio yn gwirio data am gywirdeb drwy gymharu setiau data - er enghraifft data practisau meddygon teulu - ac yn cywiro'r data codio lle y bo'n bosibl. Dylid nodi y ceir oedi weithiau o ran casglu data, er enghraifft efallai na fydd person yn cofrestru gyda'i feddyg teulu ar unwaith. Felly bydd yr oedi hwn yn effeithio ar gyflawnder y data yn dibynnu ar amgylchiadau unigol. Yn

ogystal, dylai'r darllenydd fod yn ymwybodol bod y data yn cael eu diweddarau'n barhaus a gall fod mân addasiadau i'r rhifau a ddyfynnir yn y ddogfen hon o'r naill flwyddyn i'r llall yn sgil diweddarau'r data.

© 2018 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

Gellir atgynhyrchu deunydd yn y ddogfen hon o dan dermau'r Drwydded Llywodraeth Agored (OGL) www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/ ar yr amod y gwneir hynny'n gywir ac nad yw'n cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol.

Dylid cydnabod Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Mae hawlfraint o ran y trefniant teipograffyddol, y dyluniad a'r diwyg yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Cynnwys

1	CYFLWYNIAD	6
1.1	Negeseuon allweddol i rieni	6
1.2	Cyflawni'r rhaglen	7
1.3	Llwybr sgrinio	8
2	PENAWDAU YSTADEGOL	10
3	DATA	11
3.1	Safonau	11
3.2	Cyflawnder y Cynnig a Chwmpas	14
3.3	Amseroldeb y profion	16
3.4	Yr Angen am Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael	21
3.5	Derbyn Cardiau yn Amserol yn y Labordy	24
3.6	Prosesu ac Atgyfeirio gan y Labordy	26
4	DIFFINIADAU	28
5	TÎM GOLYGYDD A'R RHESTR O'R RHAI A WELODD YR ADRODDIAD CYN EI GYHOEDDI.....	34

Tablau a Graffiau

Tabl 1: Nifer y genedigaethau cymwys yng Nghymru yn y cyfnod rhwng Ebrill 2017 a Mawrth 2018 a'r nifer o'r babanod hynny a brofwyd.....	10
Tabl 2: Safonau perfformiad y rhaglen.....	12
Tabl 3: Babanod a gafodd gynnig prawf sgrinio smotyn gwaed newydd- anedig a'r nifer a gwblhaodd y prawf.....	13
Tabl 4: Diwrnod y prawf ar gyfer cyfanswm y babanod cynamserol yn y flwyddyn.....	17

Graff 1: Safon 3A: Casglu Samplau'n Amserol (5 – 8 Diwrnod Oed).....	14
Graff 2: Safon 3F: Casglu Samplau'n Amserol (5 Diwrnod Oed).....	15
Graff 3: Safon 3B: Cyfradd yr Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi sy'n cael eu Casglu'n Amserol.....	16
Graff 4: Safon 4A: Cyfradd yr Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi.....	18
Graff 5: Safon 4B: Cyfradd yr Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael.....	20
Graff 6: Safon 4C: Rhif GIG ar y Cerdyn Smotyn Gwaed.....	21
Graff 7: Safon 5: Derbyn Cardiau yn Amserol yn y Labordy.....	22

1 Cyflwyniad

Dyma'r ail adroddiad ystadegol blynyddol i Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru ei gyhoeddi. Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys data ar gyfer babanod a anwyd rhwng 1 Ebrill 2017 a 31 Mawrth 2018.

Mae sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig yn golygu cymryd gwaed o sawdl y babi, bum niwrnod ar ôl iddo gael ei eni (gan gyfrif y diwrnod geni fel diwrnod 0). Mae'r sampl gwaed hwn yn cael ei sgrinio am glefydau prin ond difrifol sy'n ymateb i ymyrraeth gynnar er mwyn lleihau marwolaethau a/neu afiachedd. Mae'r prawf sgrinio hwn yn rhan arferol o ofal ôl-enedigol.

Nod rhaglen Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig yng Nghymru yw cynnig prawf sgrinio i bob babi cymwys, pan fydd yn bum niwrnod oed, ar gyfer clefydau prin ond difrifol a fyddai'n elwa o ymyrraeth gynnar a lleihau marwolaethau a/neu afiachedd yn sgil y clefyd.

Yng Nghymru, cynigir cyfle i bob babi cymwys gael prawf sgrinio am y cyflyrau a restrir isod, yn unol ag argymhelliad Pwyllgor Sgrinio Cenedlaethol y DU:

- Hypothyroidedd cynhenid (CHT)
- Ffibrosis systig (CF)
- Anhwylderau metabolig sy'n cael eu hetifeddu (IMD):
 - Diffyg dadhydrogenas asyl-CoA cadwyn-ganolig (MCADD)
 - Ffenylcetonwria (PKU)
 - Clefyd wrin surop masarn (MSUD)
 - Asidaemia isofalerig (IVA)
 - Asidwria glwtarig math 1 (GA1)
 - Homosystinwria (HCU)
- Anhwylderau'r crymangelloedd (SCD)

1.1 Negeseuon allweddol i rieni

Cynhyrchwyd gwybodaeth i rieni a'r cyhoedd ac mae crynodeb o'r wybodaeth yn nhaflen negeseuon allweddol gwasanaeth Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru. Mae'n cynnwys y negeseuon canlynol:

- Mae'r prawf sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig yn adnabod y babanod a allai fod â chyflyrau prin ond difrifol

- Os daw'n amlwg bod eich babi chi yn dioddef o un o'r cyflyrau hyn bydd yn cael gofal a thriniaeth arbenigol yn brydlon
- Gall triniaeth gynnar wella iechyd eich babi ac atal anabledd difrifol neu hyd yn oed farwolaeth
- Nid yw profion sgrinio yn gwbl gywir bob tro. Os bydd y prawf sgrinio'n awgrymu bod problem, bydd angen profion ychwanegol i gadarnhau bod y cyflwr ar y babi
- Argymhellir bod pobl yn manteisio ar y prawf sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig
- Mae'r daflen 'Gwybodaeth i Rieni', sydd ar gael gan eich bydwraig, yn esbonio'r cyflyrau y mae'r prawf yn chwilio amdany'n nhw, a'r dull o gymryd y sampl

1.2 Cyflawni'r rhaglen

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru sy'n gyfrifol am gynllunio, paratoi a chyflawni rhaglen Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru. Mae'r rhaglen yn un o dair yn y maes Sgrinio Mamau a Phlant, sydd ag Arweinydd Rhaglen cyffredinol. Mae dau gydlynnydd rhaglen ar gyfer Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig gyda chefnogaeth weinyddol ar draws y rhaglenni Mamau a Phlant. Y ddwy raglen arall yw Sgrinio Cyn Geni Cymru a Sgrinio Clyw Babanod Cymru.

Gweithwyr iechyd proffesiynol o fewn y saith bwrdd iechyd yng Nghymru sy'n cynnig y profion sgrinio smotyn gwaed i fabanod cymwys newydd-anedig ac yn casglu samplau smotyn gwaed.

Labordy Sgrinio Newydd-anedig Cymru yng Nghaerdydd sy'n gyfrifol am brofi'r samplau sgrinio a gesglir yng Nghymru ac am atgyfeirio babanod yr amheuir bod cyflyrau arnynt. Caiff babanod eu hatgyfeirio at rwydwaith o glinigwyr ac arweinwyr meddygol dynodedig yn y byrddau iechyd. Mae gan y rhaglen Gynghorwyr Sicrwydd Ansawdd allanol sy'n cynnwys rhai o'r arweinwyr meddygol.

Datblygwyd System Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru i gefnogi'r gwaith o reoli rhaglen ddiogel a chynaliadwy ledled Cymru. Mae'r system hon yn casglu a chydlynu gwybodaeth ar draws y rhaglen er mwyn monitro ansawdd sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig ac yn darparu adroddiadau sicrwydd ansawdd ac adroddiadau rheoli yn seiliedig ar y polisiau a'r safonau.

Mae System Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru hefyd yn nodi babanod y mae'r rhaglen yn disgwyl derbyn cerdyn smotyn gwaed ar eu cyfer neu gadarnhad bod y prawf wedi'i wrthod, ac yn rhoi gweithdrefnau di-feth ar waith ar gyfer babanod sydd o bosibl wedi mynd drwy'r rhwyd. Mae'r system ddi-feth hon yn nodi babanod yng Nghymru sydd heb sampl sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig yn y Labordy Sgrinio Newydd-anedig erbyn eu bod yn 14eg diwrnod oed. Mae timau gweinyddu'r system ddi-feth yn mynd ar drywydd pob babi a nodir gan y system. Mae'r tri thîm rhanbarthol ar draws Cymru yn cael eu staffio gan reolwyr sgrinio newydd-anedig a staff gweinyddol sy'n gweithio ar draws y rhaglenni Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig a Sgrinio Clyw Babanod Cymru.

Ym mhob bwrdd iechyd mae Arweinydd Llywodraethu ar gyfer Sgrinio Cyn Geni a Sgrinio Newydd-anedig. Diben y rôl hon, a ariennir gan Adran Sgrinio, Iechyd Cyhoeddus Cymru, yw gweithredu fel cyswllt rhwng y bwrdd iechyd a Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru, ac i arwain darpariaeth sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig yn y bwrdd iechyd i sicrhau y darperir gwasanaeth effeithiol ac effeithlon.

1.3 Llwybr sgrinio

Caiff babanod sy'n gymwys i gael eu sgrinio eu nodi ym mhob bwrdd iechyd drwy hysbysiadau geni bydwagedd. Caiff babanod cymwys hyd at flwydd oed sy'n symud i Gymru eu nodi ar ôl eu cofrestru ar y System Iechyd Plant.

Caiff y profion sgrinio a'r gwaith o gasglu samplau smotyn gwaed eu gwneud gan weithwyr iechyd proffesiynol yn y byrddau iechyd yn unol â chanllawiau, safonau a pholisïau Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru. Caiff y mwyafrif o'r samplau eu cymryd yng nghartref y babi gan y fydwaig. Caiff y prawf sgrinio ei gynnig gan staff yr uned newyddenedigol neu'r uned bediatrig sy'n cymryd samplau ar gyfer y babanod hynny sy'n gleifion mewnol yn yr ardaloedd hynny ar y pumed diwrnod ar ôl i'r babi gael ei eni. Ymwelwyr iechyd sy'n gyfrifol am gynnig y prawf a threfnu i gasglu samplau ar gyfer babanod cymwys sydd wedi symud i Gymru.

Anfonir samplau sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig mewn amlenni rhagdaledig (dosbarth cyntaf) i Labordy Sgrinio Newydd-anedig Cymru yng Nghaerdydd i gael eu profi. Mae'r labordy yn derbyn samplau yn

unol â chanllawiau ansawdd smotyn gwaed y DU ar gyfer labordai sgrinio a roddwyd ar waith ym mis Ebrill 2015. Atgyfeirir babanod yr amheuir bod ganddynt un o'r cyflyrau y sgriniwyd amdanynt, yn unol â'r canllawiau atgyfeirio clinigol perthnasol, at y clinigwr arbenigol priodol ar gyfer profion diagnostig a thriniaeth. Anfonir y canlyniadau ar gyfer pob babi at y System Iechyd Plant. Mae ymwelydd iechyd y babi yn trafod y canlyniadau gyda'r rhieni.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn:

www.newbornbloodspotscreening.wales.nhs

2 Penawdau Ystadegol

Mis Ebrill 2017 i fis Mawrth 2018

- Nifer y genedigaethau cymwys ledled Cymru oedd 32,159
- Nifer y babanod a brofwyd oedd 31,932 (99.6%)

Sgrinio

Cyflawnder y cynnig a'r cwmpas (babanod newydd-anedig cymwys)

- Cyflawnder y cynnig – cerdyn smotyn gwaed (ar gyfer sgrinio neu wrthod sgrinio) wedi'i dderbyn yn y labordy ar gyfer 96.5% o fabanod erbyn iddynt gyrraedd 14 diwrnod oed
- Cwmpas – 93.8% o fabanod wedi cael canlyniadau sgrinio pendant erbyn iddynt gyrraedd 17 diwrnod oed

Amseroldeb casglu samplau

- Sampl wedi'i gasglu'n amserol (5-8 diwrnod oed) – 97.9%
- Sampl wedi'i gasglu'n amserol (5 diwrnod oed) – 78.4%

Cyfradd yr ail samplau y gellir eu hosgoi

- Cyfradd yr ail samplau y gellir eu hosgoi - 4.7%

Mae gwella perfformiad o ran casglu samplau o ansawdd da yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel i'r rhaglen er mwyn osgoi oedi wrth atgyfeirio babanod.

Rhif GIG ar y cerdyn smotyn gwaed

- Roedd rhif GIG dilys wedi'i gofnodi ar gyfer y babi ar 99.1% o gardiau smotyn gwaed a dderbyniwyd yn y labordy.

Derbyn cerdyn yn amserol yn y labordy

- Derbyniwyd 93.9% o gardiau smotyn gwaed o fewn 4 diwrnod gwaith i gasglu'r sampl

Canlyniadau

Roedd nifer y babanod a gafodd ganlyniad sgrinio positif yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn: ffenylcetonwria (4), hypothyroidedd etifeddol (19), diffyg dadhydrogenas asyl-CoA cadwyn-ganolig (4), ffibrosis systig (9), anhwylderau'r crymangelloedd (3).

3 Data

Mae'r tablau data yn yr adran hon yn amlinellu perfformiad y rhaglen yn erbyn y safonau a osodwyd.

Tabl 1: Nifer y genedigaethau cymwys yng Nghymru yn y cyfnod rhwng mis Ebrill 2017 a mis Mawrth 2018, a'r nifer o'r babanod hyn a brofwyd.

	Aneurin Bevan	Abertawe Bro Morgannwg	Betsi Cadwaladr	Caerdydd a'r Fro	Cwm Taf	Hywel Dda	Powys	Cymru
Genedigaethau	6389	5483	6775	5413	3231	3509	1123	32159
Profwyd	6347	5460	6716	5370	3216	3477	1111	31932
%	99.3	99.6	99.1	99.2	99.5	99.1	98.9	99.3

Mae'r cyfanswm ar gyfer Cymru yn y cynnwys rhai babanod na ellir eu dyrannu i Fwrdd Iechyd.

3.1 Safonau

Mae'r tabl hwn yn amlinellu'r safonau a osodwyd gan y rhaglen sgrinio i fonitro perfformiad.

Tabl 2: Safonau perfformiad y rhaglen

Safonau Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig – Rhaglen Sgrinio					
	Amcan	Meini prawf	Safon Ofynnol	Gwerth Gwirioneddol	Amrywiant o 2016-17
1A	Cyflawnder y cynnig (Babanod Newydd-anedig)	Canran y babanod newydd-anedig cymwys sydd â hysbysiad bod y cerdyn smotyn gwaed wedi'i dderbyn yn y labordy erbyn eu bod yn 14 diwrnod oed	99%	96.5%	-0.8
1B	Cyflawnder y Cynnig (Pob babi)	Babanod cymwys (hyd at flwydd oed) sydd â hysbysiad bod y cerdyn smotyn gwaed wedi'i dderbyn yn y labordy o fewn 18 diwrnod i gofrestru	99%	97.1%	-1.3

1C	Cwmpas (Babanod Newydd- anedig)	Babanod newydd-anedig cymwys sydd â chanlyniad sgrinio smotyn gwaed pendant erbyn iddynt gyrraedd 17 diwrnod oed	95%	93.8%	-0.2
1D	Cwmpas (Pob baban)	Babanod cymwys (hyd at flwydd oed) sydd â chanlyniad sgrinio smotyn gwaed pendant o fewn 21 diwrnod i gofrestru	95%	94.8%	-0.8
3A	Casglu Samplau' n Amserol (5-8 Diwrnod Oed)	Dylid cymryd y sampl smotyn gwaed cyntaf rhwng 5 ac 8 diwrnod oed (gan gyfrif dyddiad geni fel diwrnod 0)	95%	97.9%	-0.1
3F	Casglu Samplau'n Amserol (5 Diwrnod Oed)	Dylid cymryd y sampl smotyn gwaed cyntaf pan fydd y babi'n 5 niwrnod oed (gan gyfrif y dyddiad geni fel diwrnod 0)	90%	78.4%	+3.1
3B	Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi sy'n cael eu casglu'n Amserol	Dylid cynnal ail brofion ar gyfer samplau annigonol/o ansawdd gwael neu wybodaeth anghyflawn/ anghywir ar y cerdyn o fewn 3 diwrnod calendr i'r cais	95%	64.4%	+3.5
3C	Ail Samplau CHT ar gyfer Babanod Cyn Tymor sy'n Cael eu Casglu'n Amserol	Babanod cyn tymor ag ail gerdyn sampl smotyn gwaed wedi'i dderbyn yn y labordy a gafodd ei gasglu pan oeddent yn 28 diwrnod oed neu ar y diwrnod y cawsant eu rhyddhau o'r ysbyty	95%	2017-18 performance not reportable	
3D	Ail Samplau ar gyfer TSH Ffiniol sy'n Cael eu	Babanod â chanlyniad TSH ffiniol sydd ag ail gerdyn sampl smotyn gwaed ar gyfer TSH	95%	75%	-25

	Casglu'n Amserol	wedi'i dderbyn yn y labordy a gafodd ei gasglu rhwng 7 a 10 diwrnod ar ôl y sampl ffiniol gwreiddiol			
4A	Cyfradd yr Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi	Angen ail sampl oherwydd smotiau gwaed o ansawdd gwael neu bod gwybodaeth anghyflawn/anghywir wedi'i chofnodi	<=2%	4.7%	-0.8 (gwelliant)
4B	Cyfradd yr Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael	Angen ail sampl oherwydd smotiau gwaed o ansawdd gwael	<=2%	3.2%	-1.0 (gwelliant)
4C	Rhif GIG ar y Cerdyn Smotyn Gwaed	Cardiau smotyn gwaed wedi'u derbyn yn y labordy sydd â rhif GIG dilys wedi'i gofnodi ar gyfer y babi	100%	99.1%	dim newid
5	Derbyn Cerdyn yn Amserol yn y Labordy	Cardiau smotyn gwaed wedi'u derbyn o fewn 4 diwrnod gwaith	99%	93.9%	-1.7
6A	Prosesu Samplau Positif am IMD a CHT yn Amserol	Atgyfeiriad clinigol ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am IMD/CHT a roddwyd ar waith o fewn 3 diwrnod gwaith i dderbyn y sampl	100%	100%	dim newid
6B	Prosesu Samplau Positif am CF yn Amserol	Atgyfeiriad clinigol ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am CF a roddwyd ar waith o fewn 25 diwrnod i dderbyn y sampl	95%	100%	dim newid
6C	Prosesu Samplau Positif am SCD yn Amserol	Atgyfeiriad clinigol ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am SCD a roddwyd ar waith o fewn 42 diwrnod i dderbyn y sampl	95%	100%	dim newid

7A	Gofal Clinigol yn Derbyn Babanod â chanlyniad positif am IMD yn Amserol	Mynychu apwyntiad clinigol cyntaf ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am IMD erbyn iddynt gyrraedd 17 diwrnod oed	100%	100%	dim newid
7B	Gofal Clinigol yn Derbyn Babanod â chanlyniad positif am CHT yn Amserol	Mynychu apwyntiad clinigol cyntaf ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am CHT erbyn iddynt gyrraedd 17 diwrnod oed neu ganlyniad ffiniol gwreiddiol a ddilynir gan ganlyniad positif erbyn diwrnod 24	100%	100%	dim newid
7C	Gofal Clinigol yn Derbyn Babanod â chanlyniad positif am CF yn Amserol	Mynychu apwyntiad clinigol cyntaf ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am CF erbyn iddynt gyrraedd 28 diwrnod oed	95%	88%	+13
7D	Gofal Clinigol yn Derbyn Babanod â chanlyniad positif am SCD yn Amserol	Mynychu apwyntiad clinigol cyntaf ar gyfer canlyniadau sgrinio positif am SCD erbyn iddynt gyrraedd 56 diwrnod oed	90%	100%	dim newid

3.2 Cyflawnder y Cynnig a Chwmpas

Safon 1A: Mae 99% o fabanod newydd-anedig yn cael cynnig prawf sgrinio - hysbysiad bod y cerdyn smotyn gwaed wedi'i dderbyn yn y labordy erbyn eu bod yn 14 diwrnod oed

Safon 1B: Mae 99% o'r holl fabanod yn cael cynnig prawf sgrinio – hysbysiad bod y cerdyn smotyn gwaed wedi'i dderbyn yn y labordy o fewn 18 diwrnod i gofrestru

Safon 1C: Mae 95% o fabanod newydd-anedig yn cwblhau prawf sgrinio - canlyniad sgrinio smotyn gwaed pendant iddynt gyrraedd 17 diwrnod oed

Safon 1D: Mae 95% o'r holl fabanod yn cwblhau prawf sgrinio – canlyniad sgrinio smotyn gwaed pendant o fewn 21 diwrnod i gofrestru

Tabl 3: Babanod a gafodd gynnig prawf sgrinio smotyn gwaed newydd-
anedig a'r nifer a gwblhaodd y prawf

Bwrdd Iechyd	% y Cynigion (Newydd- anedig)	% y Cynigion (Pob babi)	% Cwmpas (Newydd- anedig)	% Cwmpas (Pob babi)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg	97.4	97.5	94.3	95.3
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	96.0	97.1	93.2	94.6
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	95.7	97.2	92.9	94.7
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	96.2	96.3	94.2	94.7
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf	97.2	98.4	94.6	96.2
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	97.5	97.3	94.2	94.7
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	96.8	96.2	95.0	94.7
Cymru gyfan	96.5	97.1	93.8	94.8

Mae ffigurau Cymru Gyfan yn dangos nad yw'r safonau ar gyfer cynnig prawf sgrinio wedi'u cyrraedd a bod gostyngiad bach o 0.8% (babanod newydd-anedig) ac 1.3% (yr holl fabanod) o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae gwaith ar wella amseroldeb casglu ac anfon samplau yn parhau.

Nid yw'r safonau'n ymwneud â chwmpas wedi cael eu cyrraedd eleni. Ledled Cymru, cafodd y profion sgrinio eu cwblhau ar gyfer 93.8% o fabanod newydd-anedig o fewn y cyfnod penodedig, sy'n ostyngiad bach o 0.2% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae'r gyfradd casglu ail samplau y gellir eu hosgoi yn gymharol uchel ac mae materion yn ymwneud ag amseroldeb o ran casglu ail samplau yn cael effaith ar berfformiad o ran cwmpas, ac mae mynd i'r afael â'r problemau hyn yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel i'r rhaglen.

3.3 Amseroldeb y profion

Safon 3A: Mae 95% o samplau yn cael eu cymryd rhwng 5 – 8 diwrnod oed

Safon 3F: Mae 90% o samplau yn cael eu cymryd yn 5 diwrnod oed

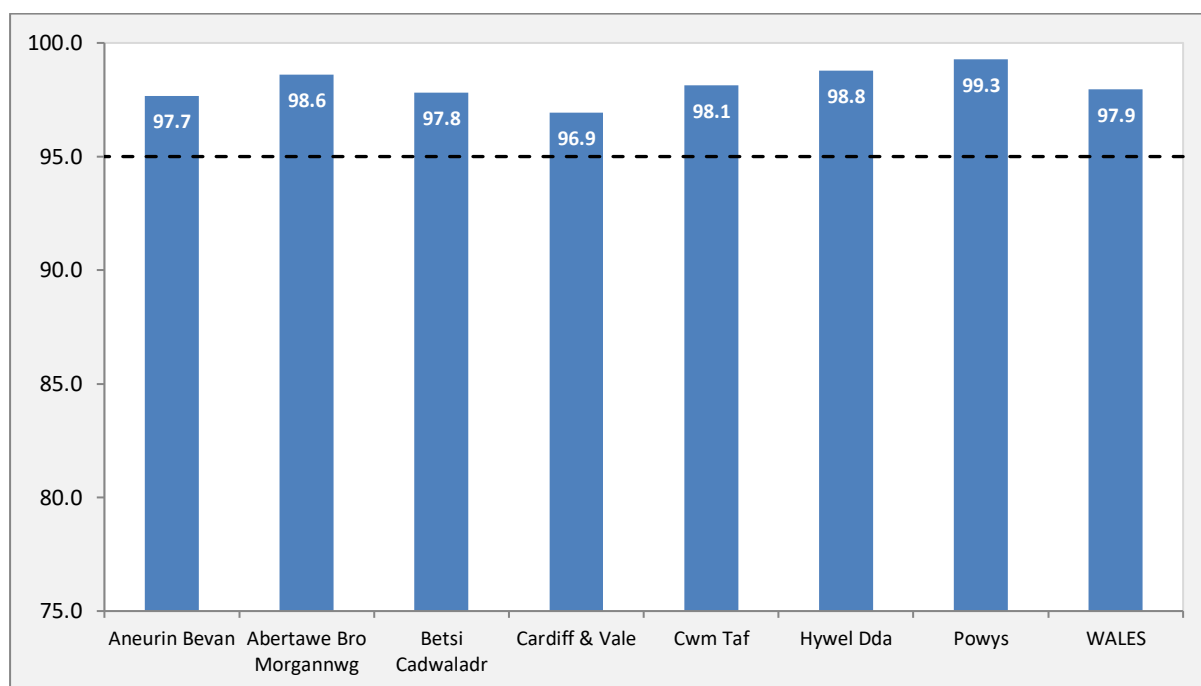
Safon 3B: Mae 95% o ail samplau y gellir eu hosgoi yn cael eu cymryd o fewn 3 diwrnod calendr i'r cais

Safon 3C: Mae 95% o ail samplau CHT ar gyfer babanod cynamserol yn cael eu cymryd pan fydd babanod yn 28 diwrnod oed neu ar y diwrnod y cânt eu rhyddhau o'r ysbyty

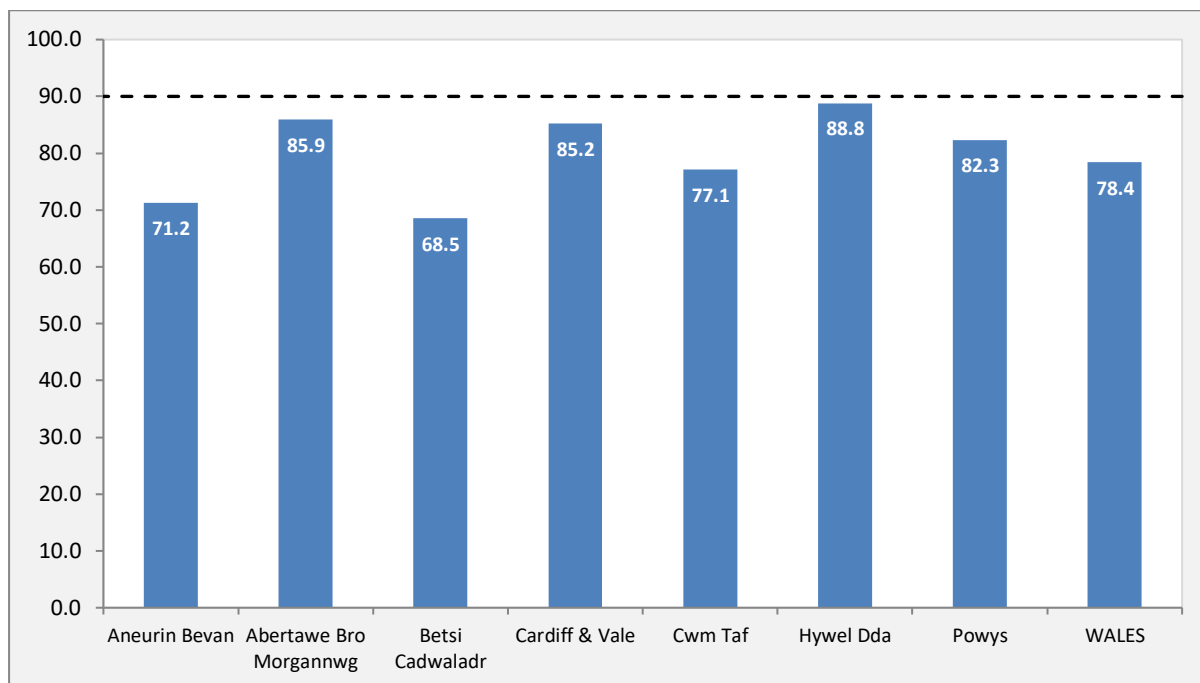
Safon 3D: Mae 95% o Ail Samplau ar gyfer TSH Ffiniol yn Cael eu Casglu'n Amserol

Safon 3A

Graff 1: Casglu Samplau'n Amserol (5 – 8 Diwrnod Oed)

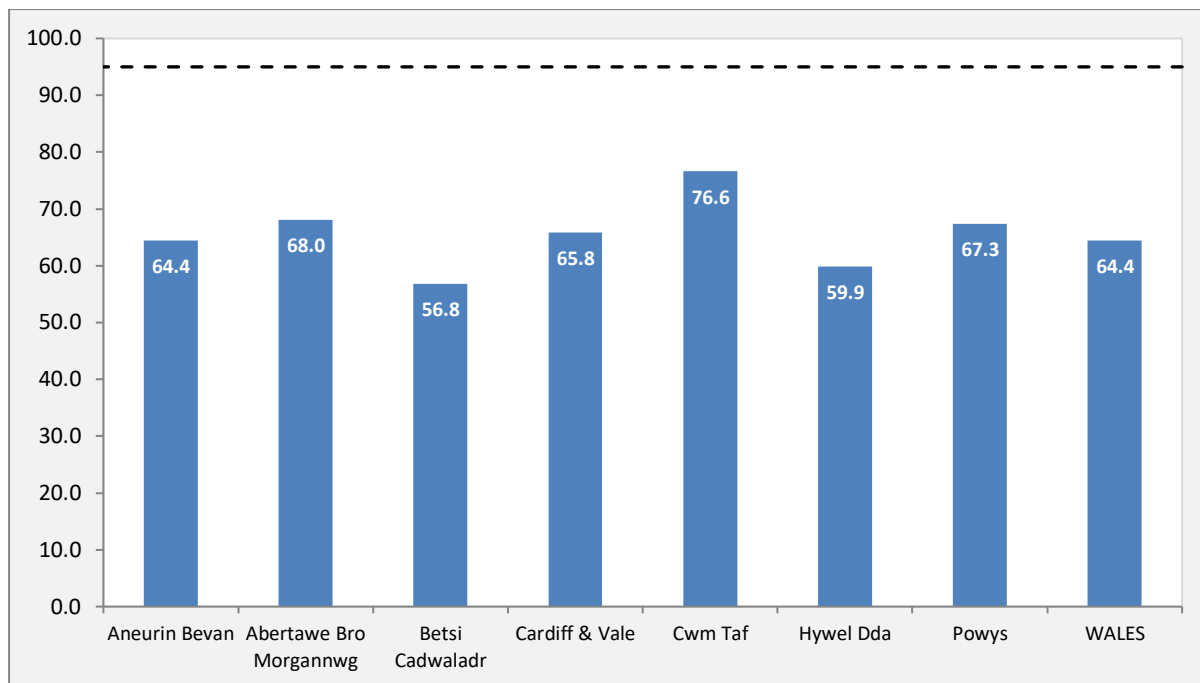
Mae'r safon hon wedi cael ei chyrraedd ym mhob un o'r byrddau iechyd. Ledled Cymru, cafodd 97.9% o samplau eu cymryd pan oedd y babanod rhwng 5 ac 8 diwrnod oed. Mae'r rhaglen wrthi'n gweithio â'r byrddau iechyd i wella amseroldeb casglu samplau, gyda'r pwyslais ar gymryd y sampl ar ddiwrnod 5 er mwyn gallu canfod cyflyrau'n gynharach ac atgyfeirio babanod sydd wedi cael prawf sgrinio positif.

Safon 3F**Graff 2:** Casglu Samplau'n Amserol (5 Diwrnod Oed)

Er mwyn monitro perfformiad o ran casglu samplau'n amserol yn fwy manwl, cesglir data ar gasglu samplau pan fydd babanod yn 5 diwrnod oed. Mae gwella perfformiad yn hyn o beth yn flaenoriaeth uchel i'r rhaglen er mwyn sicrhau bod babanod sy'n cael canlyniad sgrinio positif yn cael eu hatgyfeirio'n amserol at ofal clinigol.

Ledled Cymru, cafodd 78.4% o samplau eu cymryd pan oedd babanod yn 5 diwrnod oed, sy'n welliant o 3.1% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae'r gwelliant hwn wedi'i weld ledled Cymru ac mewn chwech o blith y saith bwrdd iechyd.

Caiff y data ar berfformiad o ran amseroldeb casglu samplau eu bwydo yn ôl bob chwarter i arweinwyr llywodraethu a Phenaethiaid Bydwreigiaeth y byrddau iechyd. Mae'r rhaglen yn dal i weithio gyda'r byrddau iechyd i wella perfformiad, ac mae hyn wedi cynnwys addysgu'r rhai sy'n cymryd y samplau am bwysigrwydd cymryd samplau ar ddiwrnod 5.

Safon 3B**Graff 3:** Cyfradd yr Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi sy'n Cael eu Casglu'n Amserol

Ledled Cymru, cafodd 64.4% o ail samplau y gellir eu hosgoi eu cymryd o fewn 3 diwrnod calendr i'r cais. Nid yw'r safon wedi ei chyrraedd ond mae gwelliant o 3.5% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

Er mwyn gwella amserlodeb casglu ail samplau, adolygywyd y broses o wneud cais am ail samplau a rhoddwyd proses newydd ar waith ar 27 Mehefin 2017. Arferwyd anfon y ceisiadau drwy ffacs i uned famolaeth neu newyddenedigol y bwrdd iechyd, a oedd yn broblematig ac yn achosi oedi o ran gweithredu ar y ceisiadau hyn.

Mae pob cais am ail samplau bellach yn cael ei anfon i gyfeiriadau e-bost generig dynodedig yn yr unedau mamolaeth a'r unedau newyddenedigol. Mae'r e-bost yn cynnwys llun o'r cerdyn, manylion am y broblem yn ymwneud â'r sampl a chynghor i'r sawl a gymerodd y sampl ar sut i wella perfformiad. Mae arweinydd llywodraethu'r bwrdd iechyd yn cael copi o'r e-bost er mwyn monitro perfformiad y rhai sy'n cymryd y samplau ac i nodi anghenion hyfforddi'n amserol.

Mae'r rhaglen yn gweithio gyda'r byrddau iechyd a'r Labordy Sgrinio Babanod Newydd-anedig i wella perfformiad o ran amseroldeb casglu ail samplau y gellir eu hosgoi. Mae hyn yn cynnwys adolygu'r broses a nodi'r ffactorau sy'n effeithio ar amseroldeb. Cynhaliwyd archwiliadau yn y labordy i nodi unrhyw ffactorau a allai arwain at oedi o ran y broses gwneud cais am ail samplau, er mwyn gallu eu rheoli i sicrhau bod byrddau iechyd yn derbyn y ceisiadau'n amserol.

Safon 3C

Ail Samplau CHT ar gyfer Babanod Cynamserol sy'n Cael eu Casglu'n Amserol

Dylid cymryd ail sampl i brofi am CHT ar gyfer babanod cynamserol pan fyddant yn 28 diwrnod oed neu'n gynt os bwriedir eu rhyddhau o'r ysbyty.

Tabl 4: Diwrnod y prawf ar gyfer cyfanswm nifer y babanod a aned yn gynnar yn ystod y flwyddyn.

Diwrnod ar ôl geni y cafodd yr ail sampl CHT ei gymryd										
<28*	28	29	30	31	32	33	34	35	>35	Cyfanswm
27	79	41	20	10	10	6	5	12	14	224

* Ni roddwyd perfformiad fesul Bwrdd Iechyd a Chymru gyfan ar gyfer y safon hon gan nad oedd y systemau TG yn gallu cipio'r holl ddata angenrheidiol yn ystod 2017-18.

Ledled Cymru, cymerwyd 12% o'r samplau CHT cyn bod babanod yn 28 niwrnod oed, o gymharu â 21% yn y flwyddyn flaenorol. Nid yw'r data hyn yn dangos a gymerwyd y samplau'n gywir gan fabanod a ryddhawyd cyn eu bod yn 28 niwrnod oed, neu a gawsant eu cymryd yn rhy gynnar gan arwain at gais am ail sampl. Fodd bynnag, mae adborth misol y labordy o ran ail samplau y gellir eu hosgoi yn cynnwys ail samplau CHT a gymerwyd yn rhy gynnar. Roedd hyn yn dangos gostyngiad yn nifer y samplau hyn a gymerwyd yn rhy gynnar eleni.

Mae'r rhaglen yn gweithio'n barhaus â'r unedau newyddenedigol ledled Cymru i wella perfformiad er mwyn sicrhau bod sail samplau CHT yn cael eu cymryd ar yr adeg gywir. Cynhaliwyd cyfarfodydd gyda Nyrs Arweiniol Rhwydwaith Newydd-anedig Cymru a rheolwyr Unedau Newyddenedigol ledled Cymru i drafod perfformiad a phroblemau'n ymwneud â sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig.

Mae gwaith wedi cael ei wneud i gynhyrchu ffilm ar gyfer staff unedau newyddenedigol sy'n edrych ar agweddau ar sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig ar gyfer babanod sy'n cael gofal mewn unedau newyddenedigol, a'r gofynion ychwanegol sydd eu hangen ar gyfer sgrinio'r babanod hyn.

3.4 Yr Angen am Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael

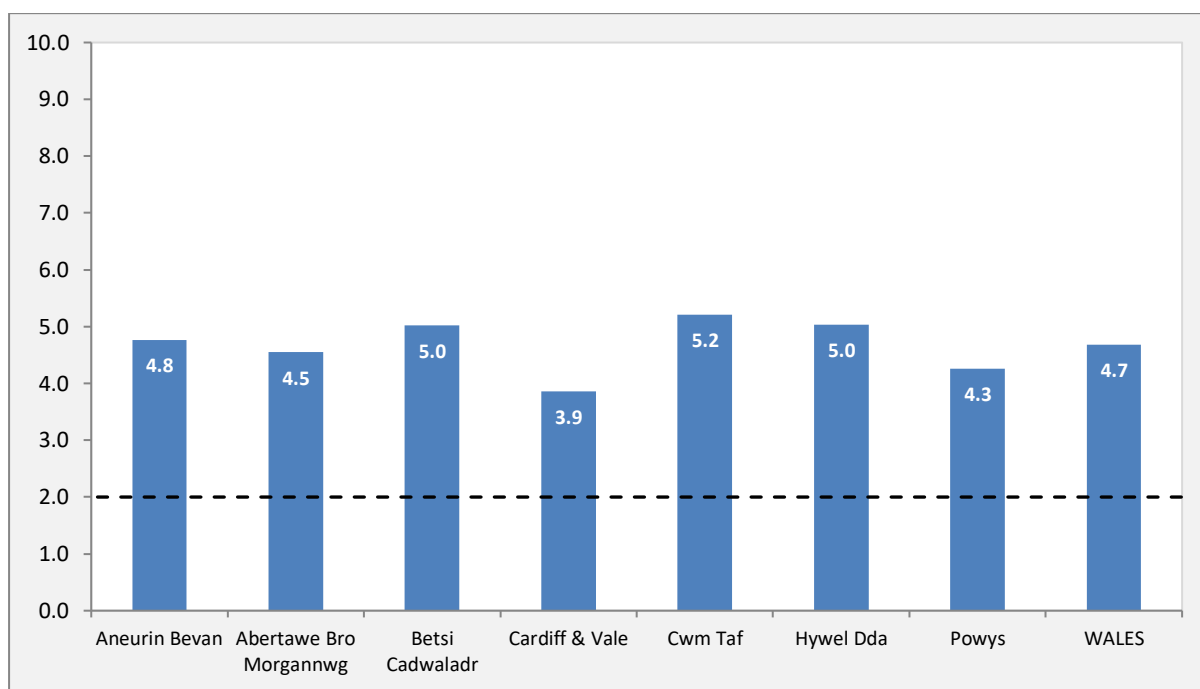
Safon 4A: Cyfraddau Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi - $\leq 2\%$ o ail samplau oherwydd smotiau gwaed o ansawdd gwael neu wybodaeth anghyflawn/anghywir wedi'i chofnodi

Safon 4B: Cyfradd yr Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael - $\leq 2\%$ o ail samplau oherwydd smotiau gwaed o ansawdd gwael

Safon 4C: Rhif GIG ar y Cerdyn Smotyn Gwaed - 100% o gardiau Smotyn Gwaed a dderbynnir yn y labordy sydd â rhif GIG dilys wedi'i gofnodi ar gyfer y babi

Safon 4A

Graff 4: Cyfradd yr Ail Samplau y Gellir eu Hosgoi

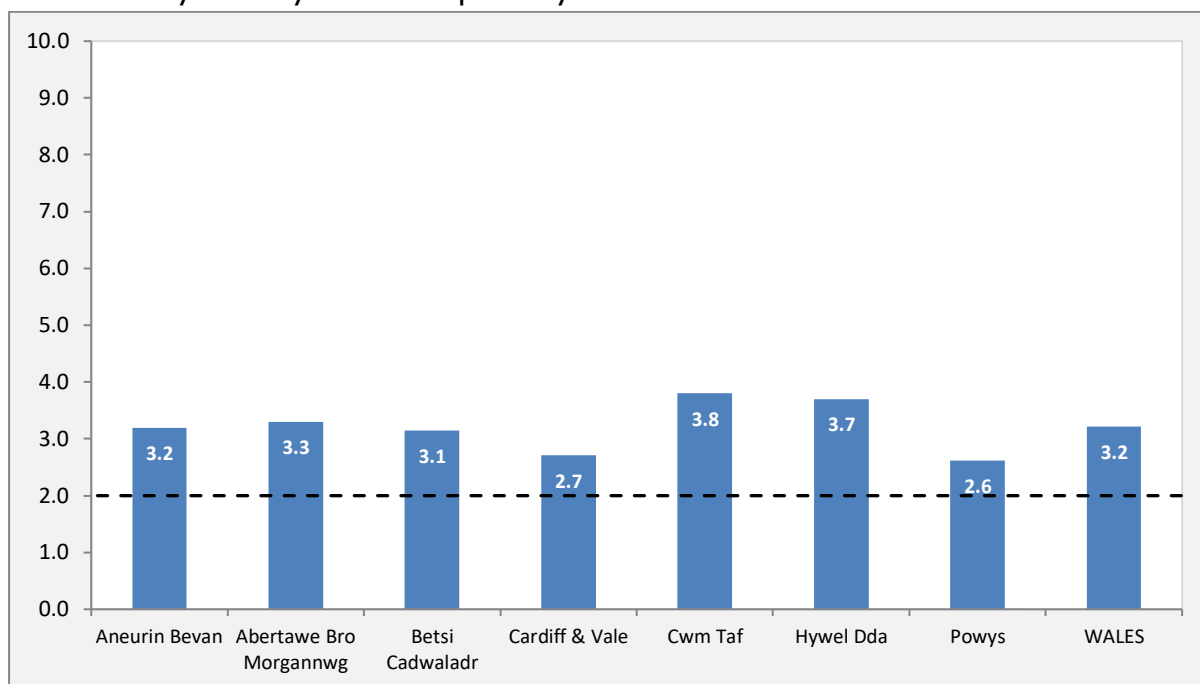
Mae cyfradd yr ail samplau y gellir eu hosgoi yn 4.7% yng Nghymru, sef gwelliant bach o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae cyrraedd y targed o $\leq 2\%$ yn flaenoriaeth uchel i'r rhaglen o hyd er mwyn osgoi oedi wrth atgyfeirio babanod ac i osgoi costau eraill sy'n gysylltiedig â chasglu ail samplau.

Mae'r gwaith yn parhau gyda byrddau iechyd i leihau cyfraddau ail samplau y gellir eu hosgoi. Y ffocws yw gwella ansawdd y smotiau gwaed gan mai smotiau gwaed o ansawdd gwael yw'r prif reswm dros ail samplau y gellir ei osgoi. Anfonir adroddiadau perfformiad yn ymwneud ag ansawdd samplau

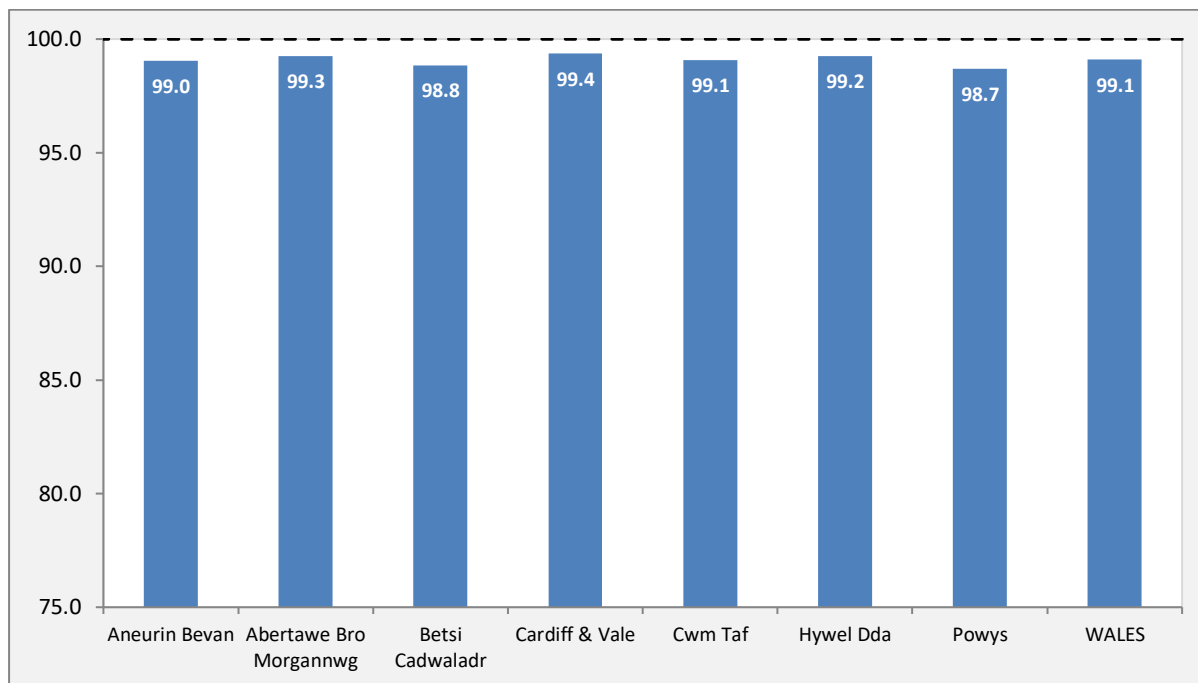
yn fisol at arweinwyr llywodraethu a Phenaethiaid Bydwreigiaeth er mwyn i'r bwrdd iechyd allu monitro a chymryd y camau priodol. Mae gwybodaeth fwy penodol am ansawdd samplau bellach ar gael i arweinwyr llywodraethu yn yr e-byst sy'n gwneud cais am ail samplau. Mae hyn wedi arwain at roi adborth amserol ar samplau o ansawdd gwael i bobl benodol sy'n cymryd y samplau er mwyn nodi anghenion hyfforddi a mynd i'r afael â hwy. Mae ymyriadau yn y byrddau iechyd i wella ansawdd samplau hefyd wedi cynnwys adolygu'r ffleimiau a ddefnyddir ac adolygu'r hyfforddiant ar gyfer y rhai sy'n cymryd samplau.

Mae Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru wedi darparu sesiynau hyfforddi ar ansawdd samplau yn y byrddau iechyd ac wedi datblygu adnoddau hyfforddi newydd sy'n canolbwyntio ar wella ansawdd samplau. Cynhyrchwyd ffilm sy'n dangos samplau'n cael eu prosesu yn y labordy ac mae'n amlygu pam mae sampl o ansawdd da yn bwysig. Mae Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru hefyd yn darparu addysg sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig i fydwragedd dan hyfforddiant mewn prifysgolion ledled Cymru.

Mae samplau a gymerir ar gardiau y mae eu dyddiad wedi dod i ben yn cyfrannu at gyfradd yr ail samplau y gellir eu hosgoi ac mae pwysigrwydd gwirio'r dyddiad dod i ben wedi cael ei amlygu i'r rhai sy'n cymryd samplau. Er mwyn lleihau'r defnydd o gardiau y mae eu dyddiad wedi dod i ben, mae'r cerdyn smotyn gwaed wedi cael ei ail-ddylunio gyda'r dyddiad dod i ben wedi'i argraffu mewn coch ar ei flaen er mwyn sicrhau ei fod yn amlwg. Anfonwyd y cerdyn newydd hon at y byrddau iechyd ym mis Ebrill 2018 ac felly ni fyddai ei effaith wedi'i weld ar gyfer y flwyddyn hon.

Safon 4B**Graff 5:** Cyfradd yr Ail Samplau sy'n Deillio o Ansawdd Gwael

Ledled Cymru, roedd angen casglu 3.2% o ail samplau oherwydd smotiau gwaed o ansawdd gwael, sy'n welliant o 1% y flwyddyn flaenorol. Mae lleihau'r samplau o ansawdd gwael ymhellach er mwyn cyrraedd safon o $\leq 2\%$ yn flaenoriaeth uchel i'r rhaglen.

Safon 4C**Graff 6:** Rhif GIG ar Gerdyn Smotyn Gwaed

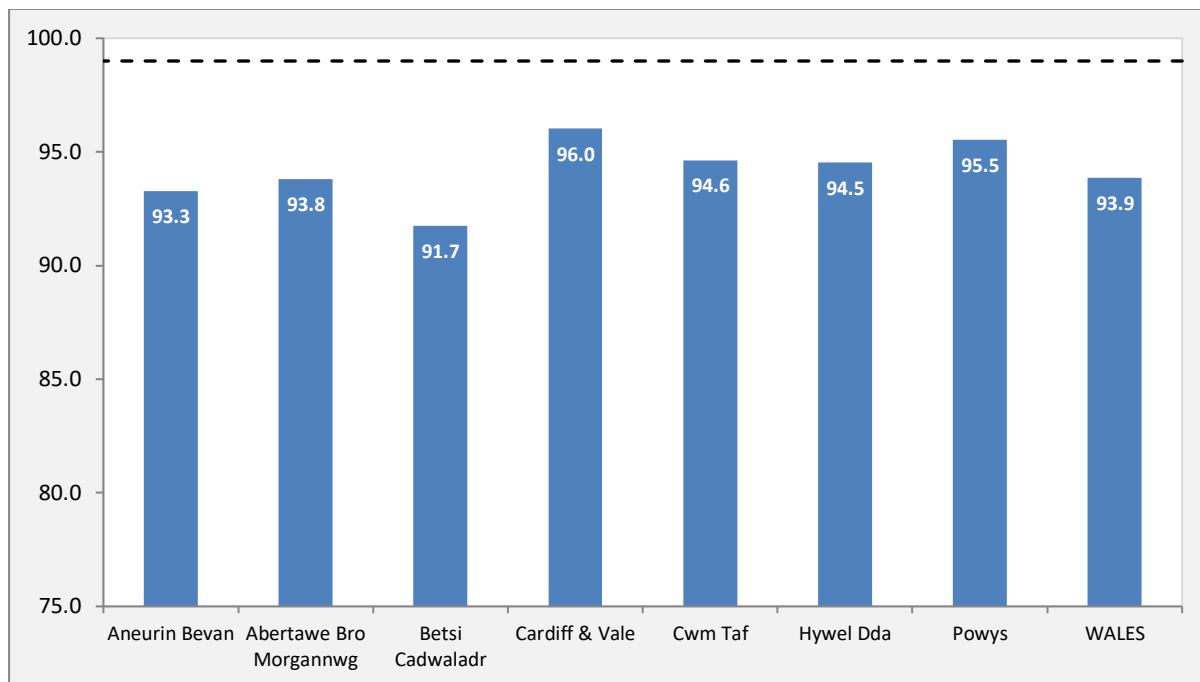
Cofnodwyd rhif GIG dilys ar gyfer y babi ar 99.1% o gardiau smotyn gwaed a dderbyniwyd yn y labordy. Nid yw'r gyfradd hon wedi newid o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Rhifau GIG aneglur neu anghywirneu gymysgu'r rhif â rhif babi arall yw'r prif resymau dros ddiffyg cydymffurfiaeth. Mae Gwaith yn parhau gyda'r byrddau iechyd er mwyn gwella perfformiad o ran y safon hon.

Yn dilyn ymarfer cwmpasu yn edrych ar y posibilrwydd o ddefnyddio labeli rhifau GIG â chod bar ar gyfer sgrinio smotyn gwaed yng Nghymru, daethpwyd i'r casgliad nad yw'n opsiwn ymarferol ar hyn o bryd. Roedd hyn oherwydd yr adborth gan fyrrdau iechyd y byddai anawsterau o ran cynhyrchu labeli safonedig yn benodol i'w defnyddio ar gardiau sgrinio smotyn gwaed.

3.5 Derbyng Cardiau yn Amserol yn y Labordy

Safon 5: Derbyng Cerdyn yn Amserol yn y Labordy - 99% o gardiau smotyn gwaed yn cael eu derbyn o fewn 4 diwrnod gwaith

Safon 5**Graff 7:** Derbyng Cardiau yn Amserol yn y Labordy

Ledled Cymru, cafodd 93.9% o samplau eu derbyn yn y labordy o fewn 4 diwrnod gwaith. Mae hyn yn ostyngiad o 1.7% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae gwella perfformiad yn y safon hon yn flaenoriaeth uchel er mwyn atgyfeirio babanod sydd wedi cael prawf sgrinio positif i ofal clinigol mewn modd amserol.

Er mwyn monitro perfformiad yn fanylach, cesglir data ychwanegol ar gyfer derbyn samplau a dderbynnir o fewn 3 diwrnod gwaith o gymryd y sampl. Caiff y data perfformiad hyn eu bwydo yn ôl yn chwarterol i arweinwyr llywodraethu a Phenaethiaid Bydwreigiaeth y byrddau iechyd.

Mae gwaith yn parhau gyda'r byrddau iechyd a'r Post Brenhinol i leihau oedi wrth i samplau gyrraedd y labordy. Cynyddodd yr oedi cyn derbyn samplau yn sylweddol dros gyfnod y Nadolig ac mae mynd i'r afael â'r oedi hwn yn flaenoriaeth i'r rhaglen. Bwriedir darparu gwybodaeth i staff y Post Brenhinol er mwyn amlygu pwysigrwydd derbyn samplau'n gynnar cyn Nadolig 2018.

3.6 Prosesu ac Atgyfeirio gan y Labordy

Cafodd y safon bresennol ar gyfer prosesu samplau'n amserol ei bodloni ar gyfer pob amod. Ar gyfer anhwylderau metabolig sy'n cael eu hetifeddu nodwyd cyfanswm o 4 achos o ffenylcetonwria (PKU) a 4 achos o ddiffyg dadhydrogenas asyl-CoA cadwyn-ganolig (MCADD). Roedd cadarnhad wrth dderbyn i ofal clinigol ar gael ar gyfer 8 achos (100%). Cyfartaledd oedran y babanod adeg eu derbyn yn amserol i ofal clinigol oedd 11 diwrnod oed (ystod o 10-15 diwrnod). Ni chafodd unrhyw achos o glefyd wrin surop masarn (MSUD), asidaemia isofalerig (IVA), asidwria glwtarig math 1 (GA1) a homosystinwria (HCU) eu canfod yn ystod 2017-18.

O blith yr 19 achos o hypothyroidedd cynhenid (CHT), nodwyd 2 fel rhan o'r polisi CHT ar gyfer babanod cynamserol, nodwyd bod gan 14 lefel uwch o TSH ar $\geq 20\text{mU/L}$ ar y sampl cyntaf a nodwyd 3 achos â TSH uwch ffiniol ar y sampl cyntaf gydag ail sampl positif. O blith yr 17 o achosion a nodwyd fel rhai â lefelau TSH Uwch, atgyfeiriwyd pob un i ofal clinigol yn amserol. Roedd cadarnhad wrth dderbyn i ofal clinigol ar gael ar gyfer dim ond 16 o blith yr 17 achos (94%). O'r 14 achos o CHT gyda lefel TSH uwch o $\geq 20\text{mU/L}$ ar y sampl diwrnod 5, cyfartaledd yr oedran adeg yr apwyntiad cyntaf yn y clinig oedd 12 diwrnod oed (ystod o 9-15 diwrnod). Nodwyd y 3 achos arall yn dilyn canlyniad ffiniol cychwynnol, a'r cyfartaledd oedran adeg yr apwyntiad cyntaf yn y clinig oedd 21 diwrnod oed (ystod o 19-24 diwrnod).

Roedd y gyfradd casglu ail samplau ar gyfer perfformiad TSH ffiniol yn wael ar ddim ond 75% (safon = 95%), gydag 20% yn cael eu casglu ar neu ar ôl diwrnod 11 (ystod 11-33 diwrnod). Cafodd ychydig o samplau $n=4$ (5) eu casglu cyn diwrnod 7.

Nodwyd cyfanswm o 9 achos o ffibrosis systig (CF), a'r oedran cymedrig o ran atgyfeirio i ofal clinigol oedd 21 diwrnod oed (ystod o 15-33 diwrnod). Roedd cadarnhad wrth dderbyn i ofal clinigol ar gael ar gyfer dim ond 8 allan o'r 9 achos (89%). Y cyfartaledd oedran ar adeg yr apwyntiad cyntaf yn y clinig oedd 25 diwrnod oed (ystod o 18-34 diwrnod). Y rheswm dros dderbyn achos i ofal clinigol pan oedd y babi'n 34 diwrnod oed oedd y ffaith bod ansawdd y sampl a gasglwyd ar ddiwrnod 5 mor wael ac na chafodd yr ail sampl ei gasglu tan oedd y babi'n 28 diwrnod oed.

Atgyfeiriwyd pob un o'r tri achos o anhwylder y crymangelloedd (SCD) i ofal clinigol erbyn i'r babanod gyrraedd 56 diwrnod oed.

Mae'r dull o gasglu data ar amseroldeb apwyntiadau a chanlyniadau diagnostig yn parhau i achosi pryder. Mae'r labordy yn dibynnu ar y clinigydd, a dderbyniodd yr atgyfeiriad sgrinio positif, i gofnodi'r oedran adeg yr apwyntiad cyntaf ac i hysbysu'r labordy am y canlyniadau diagnostig.

4 Diffiniadau

Babanod cymwys (newydd-anedig)

- Babi sy'n preswyllo yng Nghymru pan fydd yn 5-8 diwrnod oed
- Babi sy'n preswyllo yng Nghymru pan fydd yn 5-8 diwrnod oed, ond sydd wedi'i gofrestru â meddyg teulu yn Lloegr
- Babi sy'n preswyllo fel arfer y tu allan i Gymru os yw o dan ofal arferol bydwraig yng Nghymru pan fydd yn 5-8 diwrnod oed

Nid yw babanod y cofnodwyd eu bod wedi marw cyn eu bod yn 5 diwrnod oed yn gymwys.

Babanod cymwys (pob babi)

- Pob babi hyd at flwydd oed sy'n preswyllo yng Nghymru
- Babi sy'n preswyllo y tu allan i Gymru os ydynt o dan ofal arferol bydwraig yng Nghymru ar yr adeg y dylid cynnal y prawf smotyn gwaed newydd-anedig

Nid yw babanod y cofnodwyd eu bod wedi marw cyn eu bod yn 5 diwrnod oed yn gymwys.

Canlyniad sgrinio positif

Nid yw canlyniadau sgrinio yn gwbl ddibynadwy. Yn hytrach maent yn rhoi canlyniadau rhagdybiol. Canlyniad sgrinio positif yw canlyniad sy'n dangos bod y plentyn yn debygol o fod â'r cyflwr y caiff ei sgrinio ar ei gyfer. Weithiau bydd pobl yn dweud bod y plentyn wedi'i effeithio gan y cyflwr. Yna caiff y profion sgrinio cadarnhaol eu cadarnhau gan ddefnyddio profion diagnostig. Er enghraifft mae canlyniad sgrinio positif ar gyfer hypothyroidedd cynhenid (CHT) yn golygu ei bod yn debygol iawn bod gan y plentyn CHT, ond rhaid cadarnhau hyn drwy brofion ychwanegol. Bydd canlyniad sgrinio positif yn cael ei adrodd fel achos 'a amheuir'.

Canlyniad sgrinio negatif

Nid yw canlyniadau sgrinio yn gwbl ddibynadwy. Yn hytrach maent yn rhoi canlyniadau rhagdybiol. Canlyniad sgrinio negatif yw canlyniad sy'n awgrymu nad oes gan y plentyn y cyflwr y mae'n cael ei sgrinio ar ei gyfer. Weithiau bydd pobl yn dweud bod y canlyniad yn 'normal'. Er enghraifft, mae canlyniad sgrinio negatif ar gyfer ffibrosis systig (CF) yn golygu ei bod yn debygol iawn NAD oes gan y plentyn CF. NID yw'r canlyniad sgrinio negatif hwn yn cael ei gadarnhau fel arfer drwy brofion pellach, ond tybir nad yw'r plentyn yn dioddef o'r cyflwr. Bydd canlyniad sgrinio negatif yn cael ei adrodd fel achos 'nad amheuir'.

Canlyniad pendant

Mae unrhyw un o'r canlynol yn ganlyniad pendant; achos nad amheuir, achos a amheuir, achos nad amheuir – anhwylder neu gludydd arall. Mae hyn yn cynnwys unrhyw ganlyniadau a brofwyd drwy DNA ar gyfer anhwylderau'r crymangelloedd. Ar gyfer babanod sy'n hŷn nag 8 wythnos oed, mae 'heb eu profi' am CF hefyd yn ganlyniad pendant.

Arolygon rhieni/gwarcheidwaid

Bydd arolygon rhieni/gwarcheidwaid yn cael eu cynnal i gasglu barn rhieni/gwarcheidwaid ynglŷn â'u profiad o sgrinio smotyn gwaed newydd-anedig. Defnyddir yr arolygon hyn hefyd i fonitro perfformiad Sgrinio Smotyn Gwaed Newydd-anedig Cymru o ran safonau *caniatâd gwybodus* a *darparu gwybodaeth*. Bydd yr arolwg yn cynnwys barn y rhai sy'n manteisio ar y gwasanaeth sgrinio a hefyd y rhai sy'n gwrthod y gwasanaeth.

Y Cyflyrau

Hypothyroidedd cynhenid (CHT)

Cyflwr yw hypothyroidedd cynhenid (CHT) lle nad yw chwarren thyroid y babi yn datblygu neu'n gweithio'n iawn ac yn methu â chynhyrchu'r hormon thyroid o'r enw thyrocsin. Mae angen thyrocsin ar gyfer twf a datblygiad arferol. Heb thyrocsin, nid yw babanod yn tyfu'n iawn a gallant ddatblygu problemau corfforol ac anableddau dysgu difrifol a pharhaol.

Gellir trin babanod sydd â CHT yn gynnar gyda thabledi thyrocsin a bydd hyn yn eu galluogi i ddatblygu'n normal.

Mae profion sgrinio ar gyfer CHT wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers 1981.

Ffibrosis systig (CF)

Mae ffibrosis systig (CF) yn un o glefydau mwyaf cyffredin y DU sy'n cael ei etifeddu ac yn cyfyngu ar fywyd. Clefyd yw CF lle mae symudiad annormal halen a dŵr i mewn ac allan o gelloedd yn achosi i fwcws trwchus a gludiog gronni. Mae'n digwydd yn arbennig yn yr ysgyfaint a'r system dreulio. Efallai na fydd babanod â CF yn magu pwysau'n dda, efallai y byddant yn cael haint ar y frest yn aml ac efallai y bydd hyd eu hoes wedi'i gyfyngu.

Os caiff babanod â CF eu trin yn gynnar gyda deiet sy'n cynnwys llawer o egni, meddyginiaethau a ffisiotherapi, gallant fyw bywydau iachach a byw'n hwy.

Mae profion sgrinio ar gyfer CF wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Rhagfyr 1996.

Anhwylderau metabolig sy'n cael eu hetifeddu (IMD):

- Diffyg dadhydrogenas asyl-CoA cadwyn-ganolig (MCADD)

Anhwylder prin sy'n cael ei etifeddu yw MCADD lle mae diffyg yn yr ensym dadhydrogenas asyl-CoA cadwyn-ganolig sydd ei angen i ddadelfennu mathau penodol o fraster sydd wedi'i storio (asid brasterog cadwyn-ganolig). Mae hyn yn ei gwneud yn anodd i'r corff dreulio asidau brasterog a chynhyrchu egni, a gall achosi marwolaeth sydyn ymysg babanod. Mae asidau brasterog yn gronfa egni bwysig yn ystod cyfnodau pan na fwyteir llawer o galoriau, cyfnodau maith rhwng prydau neu yn ystod heintiau a salwch. Yn y sefyllfaoedd hyn mae gan bobl sy'n dioddef o MCADD lefelau uchel o asidau brasterog sydd wedi'u dadelfennu'n rhannol a chrynodiadau isel o glwcos yn y gwaed a allai arwain at argyfwng metabolig. Y rhan fwyaf o'r amser mae'r plant yn iach, ond mae haint neu gyfnod cymharol faith heb fwyd yn amharu ar eu metabolaeth gan achosi coma ac weithiau marwoaleth.

Mae triniaeth yn cynnwys sicrhau nad yw plant yn mynd am gyfnodau maith heb fwyd a thrinaeth arbennig os byddant yn cael hiant. Gall cyfnodau o beidio â bwyta gael eu hymestyn yn ddiogel wrth i'r plentyn dyfu.

Mae profion sgrinio ar gyfer MCADD wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Mehefin 2012.

- Ffenylcetonwria (PKU)

Cyflwr prin sy'n cael ei etifeddu yw ffenylcetonwria (PKU) sy'n atal un o'r 'blociau adeiladu' mewn protein rhag cael ei ddadelfennu, sef yr asid amino ffenylalanin. I bobl â PKU, mae bwyta symiau arferol o brotein yn gallu achosi i ffenylalanin gronni yn y gwaed, sy'n niwrowenwynol ac yn niweidiol i'r ymennydd. Os nad yw PKU yn cael ei drin gall achosi anabledd meddyliol difrifol a pharhaol.

Os caiff ei ganfod yn gynnar, gellir rhoi'r plentyn ar ddeiet sy'n isel mewn protein gydag atchwanegiadau a gall yr ymennydd ddatblygu'n normal.

Mae profion sgrinio ar gyfer PKU wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers 1970.

- **Clefyd wrin surop masarn (MSUD)**

Anhwylder prin sy'n cael ei etifeddu yw clefyd wrin surop masarn (MSUD) sy'n atal rhai o'r 'blociau adeiladu' mewn protein rhag dadelfennu, sef yr asidau amino lewcin, isolewcin a falin yn y gwaed. I bobl gyda MSUD, gall bwyta symiau arferol o brotein achosi i'r asidau amino hyn Gronni yn y gwaed mewn ffordd niweidiol. Mae llawer o fabanod ag MSUD yn mynd yn sâl ychydig ddyddiau ar ôl cael eu geni. Heb driniaeth, mae hyn yn arwain at goma a niwed parhaol i'r ymennydd. Ymysg plant hyn gall salwch bach, fel haint ar y frest neu anhwylder ar y stumog, arwain at broblemau difrifol. Fel gyda babanod, gall hyn arwain at goma oni chaiff ei drin yn gywir.

Gellir trin MSUD gyda deiet sy'n isel mewn protein. Mae angen trefn wahanol pan fydd y plentyn yn sâl, ac efallai y bydd angen iddo fynd i'r ysbyty. Gelwir y cyflwr yn glefyd wrin surop masarn oherwydd gall lefelau uchel o'r asidau amino hyn achosi arogl melys anghyffredin mewn wrin a chwys.

Mae profion sgrinio ar gyfer MSUD wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Ionawr 2015.

- **Asidaemia isofalerig (IVA)**

Anhwylder prin sy'n cael ei etifeddu yw asidaemia isofalerig (IVA) sy'n atal un o'r 'blociau adeiladu' mewn protein rhag dadelfennu, sef yr asid amino lewcin. Mae hyn wedyn yn achosi i sylwedd niweidiol sy'n cael ei alw'n asid isofalerig Gronni yn y gwaed. Gall plant sydd ag IVA fynd yn sâl iawn. Os nad yw'n cael ei drin, gall hyn arwain at goma a niwed parhaol i'r ymennydd. Bydd rhai babanod ag IVA yn cael problemau o fewn ychydig ddyddiau i'r enedigaeth; bydd plant eraill yn mynd yn sâl pan fyddant ychydig fisoedd neu flynyddoedd oed, efallai pan fydd ganddynt salwch ysgafn, fel haint ar y frest neu anhwylder ar y stumog.

Gellir trin IVA gyda deiet sy'n isel mewn protein a chyda carnitine a glycin. Mae angen trefn wahanol pan fydd y plentyn yn sâl, ac efallai y bydd angen iddo fynd i'r ysbyty.

Mae profion sgrinio ar gyfer IVA wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Ionawr 2015.

- **Asidwria glwtarig math 1 (GA1)**

Anhwylder prin sy'n cael ei etifeddu yw asidwria glwtarig math 1 (GA1) sy'n atal rhai o'r 'blociau adeiladu' mewn protein rhag dadelfennu, yn

arbennig yr asidau amino lysin a thryptoffan. I bobl â GA1, gall bwyta symiau arferol o brotein achosi i sylweddau niweidiol gronni yn y gwaed a'r wrin. Ymysg plant gyda GA1, gall salwch ysgafn fel haint ar y frest eu anhwylder ar y stumog arwain at broblemau difrifol. Er bod y rhan fwyaf o blant yn dod allan o'r coma, fel arfer bydd ganddynt niwed i'r ymennydd a fydd yn effeithio ar eu gallu i reoli eu cyhyrau a'u symudiadau. Mae hyn yn golygu na fyddant yn gallu eistedd, cerdded, siarad na llyncu.

Gellir trin GA1 gyda deiet sy'n isel mewn protein a chyda carnitine. Mae angen trefn wahanol pan fydd y plentyn yn sâl ac efallai y bydd angen iddo fynd i'r ysbyty.

Mae profion sgrinio ar gyfer GA1 wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Ionawr 2015.

- **Homosystinwria (HCU)**

Anhwylder prin sy'n cael ei etifeddu yw homosystinwria (HCU) sy'n atal un o'r 'blociau adeiladu' mewn protein rhag dadelfennu, sef yr asid amino homosystin. Mae hyn wedyn yn achosi i homosystin gronni yn y gwaed mewn ffordd niweidiol. Os nad yw'n cael ei drin yn gynnar gall arwain at broblemau iechyd hirdymor yn cynnwys anawsterau dysgu a phroblemau â'r llygaid, osteoporosis a tholchennau neu strociau.

Gellir trin HCU gyda deiet sy'n isel mewn protein ac atchwanegion ychwanegol a meddyginiaethau.

Mae profion sgrinio ar gyfer HCU wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers mis Ionawr 2015.

• **Anhwylderau'r crymangelloedd (SCD)**

Term yw anhwylderau'r crymangelloedd (SCD) sy'n disgrifio grŵp o gyflyrau lle mae haemoglobin mewn celloedd coch yn y gwaed yn annormal o ran strwythur. Mae hyn yn achosi i gelloedd coch yn y gwaed droi'n siâp tebyg i leuad gilgant neu gryman ffermwr pan fyddant yn ddiocsigenedig. Nid yw celloedd coch siâp cryman yn y gwaed mor hyblyg â chelloedd coch arferol yn y gwaed a gallant achosi rhwystr mewn pibellau gwaed bach. Bydd angen gofal arbenigol drwy gydol eu bywydau ar fabanod sydd â'r cyflyrau hyn. Gall pobl â SCD ddioddef pyliau o boen difrifol, cael heintiau difrifol sy'n rhoi bywyd y fantol ac fel arfer maen nhw'n anemig (mae eu cyrff yn cael anhawster i gludo ocsigen).

Gall babanod sydd ag SCD gael triniaeth gynnar, gan gynnwys imiwneiddio a gwrthfotigau, sydd, ar y cyd â chymorth gan eu rhieni, yn helpu i leihau'r siawns o salwch difrifol a chaniatáu i'r plentyn fyw bywyd iachach.

Mae profion sgrinio ar gyfer SCD wedi cael eu cynnal yng Nghymru ers 2013.

5. Tîm Golygydd a'r Rhestr o'r Rhai a Welodd yr Adroddiad Cyn ei Gyhoeddi

Mae aelodau'r tîm golygyddol ar gyfer yr adroddiad hwn wedi'u cyflogi gan Iechyd yhoeddu Cymru ac wedi'u rhestru isod.

Ruth Lawler	Pennaeth Sgrinio Mamau a Phlant
Catherine Boyce	Cydlynnydd Rhaglen
Professor Stuart Moat	Biocemegydd Clinigol Ymgynghorol, Cyfarwyddwr Labordy Sgrinio Newydd-anedig Cymru
Dr Sikha de Souza	Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus
Dr Sharon Hillier	Cyfarwyddwr yr Adran Sgrinio
Helen Clayton	Rheolwr Arweiniol Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Guy Stevens	Dirprwy Reolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Christie Redman	Dadansoddwr Gwybodeg a Data
Dan Owens	Swyddog Cyfathrebu
Chris Jones	Cydlynnydd Cyfathrebu

Anfonwyd yr Ystadegau Swyddogol hyn at bobl ar y rhestr hon bum diwrnod Gwaith cyn eu cyhoeddi yn unol â Gorchymyn Gweld Ystadegau Swyddogol Cyn eu Rhyddhau (Cymru) 2009.

Iechyd Cyhoeddus Cymru

Jan Williams	Cadeirydd
Dr Tracey Cooper	Prif Weithredwr
Dr Quentin Sandifer	Cyfarwyddwr Gweithredol Gwasanaethau Iechyd Cyhoeddus a Chyfarwyddwr Meddygol
Leah Morantz	Pennaeth Cyfathrebu

Llywodraeth Cymru

Dr Frank Atherton	Prif Swyddog Meddygol
Dr Andrew Goodall	Cyfarwyddwr Cyffredinol – Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Rebekah Tune	Pennaeth Cyfathrebu Strategol a Marchnata
Yr Athro Chris Jones	Dirprwy Brif Swyddog Meddygol / Cyfarwyddwr Meddygol GIG Cymru
Dr Heather Payne	Uwch Swyddog Meddygol Iechyd Mamau a Phlant
Helen Tutt	Uwch Swyddog Gweithredol – Gwasanaethau Diogelu Iechyd
Stephen Thomas	Pennaeth y Gangen Diogelu Iechyd